

Forfatter: Holte, Anna

Titel: BREV TIL: Strøm, Emma FRA: Holte, Anna (185u-11-25)

Citation: Holte, Anna : "BREV TIL: Strøm, Emma FRA: Holte, Anna (185u-11-25)", i *Breve fra og til en Skuespillerinde*, v. Thaning & Appels Forlag, s. 162. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002150180-000-shoot-L0021501800000014.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Breve fra og til en Skuespillerinde

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Anna til Emma.

Kjøbenhavn, d. 25de November 185.*

Jeg har faaet en ny Rolle, der interesserer mig i høi Grad, som jeg indstuderer i denne Tid. Prøverne ere ansatte til først i næste Uge. Det er Dandserindens Rolle i „Qvækeren og Dandserinden“. Det er en af de Roller, i hvilken en Skuespillerinde ikke alene kan vise, at hun besidder Talent, men ydermere Talent i en dobbelt Retning. Overgangen fra den letsindige, coquette Dandserinde til den følende, varmthjertede Qvinde er, naar den lykkes for en Skuespillerinde, en kunstnerisk Triumph.

Kjærlighed man dog være en forunderlig mægtig Følelse, thi den omskaber jo Dandserinden, og lokker alt det Ædle, Gode og Qvindelige frem af hendes Sjæl, hvor det ligesom har ligget i Dvale. Du kan troe, at jeg undertiden i mit Inderste bæver for at denne Følelse nogensinde skulde bemægtige sig mig, thi tænk, hvis den kom, den kunde jo med sin Almagt rive mig fra Kunsten og gjøre mig til en Mands s. 163 Slavinde. Ja, jeg frygter Kjærligheden, thi naaede den mig, da føler jeg, at Intet kunde beskytte mig for den, og tænk Dig da, hvis min Kjærlighed ikke blev besvaret. Det er jo det Mærkelige ved Kjærligheden, at den kommer pludseligt, opstaaer af et Intet, og bliver til et Alt. Erindrer Du Her\$\$*es mesterlige Tegning af Ragnhild i „Svend Dyrings Huus“? Hvorledes hun greben af Kjærlighedens dæmoniske Magt kjæmper en stolt Sjæls haardeste Kamp, hvorledes hendes qvindelige Stolthed oprøres, men næsten paa samme Tid hendes lidenskabelige Kjærlighed ydmyger sig for Ridder Stig, saa hun knælende bønfaller om hans Kjærlighed. Jeg har aldrig rigtigt kunnet fatte, at Ridder Stig har kunnet modstaae Ragnhild, men deri seer man atter et Beviis paa Kjærlighedens Almagt, thi hans Kjærlighed til Regisse er den Talisman, som beskytter ham. Stakkels Ragnhild!

Heldigviis skal jeg hverken paa Theatret eller i Livet udføre denne Rolle, vil jeg da haabe, og jeg vil derfor vende tilbage til min Dandserinderolle. Jeg indstuderer den paa egen Haand uden Fru A*s Bistand, thi Kløften imellem os er, om end ikke forstørret, dog ikke formindsket, og jeg foretrækker strax at hjælpe mig selv, da jeg godt kan indsee, at der ingen anden Udvei er, og for et Nei vilde jeg nødtigt udsætte mig.

Der tales nu høit iblandt Publikum om, at Theaterdirecteuren ikke bliver længere ved Theatret end denne s. 164 Saison. Ret characterisk er det at lægge Mærke til, at Hans Venner sige, at han tager sin Afsked, hvorimod Hans Uvenner sige, at han faaer den.

Moor kommer her temmeligt hyppigt, han morer Tante meget, og vist er det, at han er en stor Vinding i Selskabslivet, da hans livlige, satiriske Maade at tale paa giver Alt, hvad han siger, et vist piquant Anstrøg. Undertiden forekommer han mig næsten for piquant, thi han gjør sig ingen Samvittighed af hvad eller hvem, han brænder paa sit Alter, naar han blot kan faae Ilden til at blusse høit hele Tiden.

Igaar havde jeg en mærkelig Samtale med ham, som jeg maa meddele Dig. Tante var ikke tilstede, vi vare ene i Dagligstuen.

Samtalen begyndte med, at jeg bebreidede ham hans Hensynsløshed ligeoverfor Andre.

„Frøken,“ sagde han, „hvis jeg ikke brændte Folk, saa brændte de mig, det er kun Selvforsvar.“

„Nei Moor,“ svarede jeg, „troe ikke, at De slipper saa let denne Gang. De skal for at bruge Deres egne Ord motivere den nys fremførte Sætning for mig. Men først beder jeg Dem, svar mig ikke med Sophismer, men kom med en sund, logisk Forklaring. Ja, jeg veed godt, at De vil indvende, at man ikke kan tale logisk med Damer, men derfor beder jeg Dem, betragt mig et Øieblik, som om jeg var Deres Lige, som om jeg var en Mand.“

s. 165, „Det er en ny Maade at læse Classikerne paa,“ udbrød Moor leende, „men Frøkenen har at befale, og da De veed, at jeg er Deres Slave, faa underkaster jeg mig Deres Villie i Alt.“

„Hvorfor man De nødvendig saare En eller Anden for at føle Dem tilfreds?“ spurgte jeg. „Hvorfor er De som en hedensk Gud, der stadigt fordrer Menneskeoffringer? Besvar mig disse Spørgsmaal.“

„Kan jeg for, at Menneskene have Achilleshæle overalt? Kan jeg for, at jeg ikke er nogen Christen?“

„Det er intet Svar paa mine Spørgsmaal, det er Spørgsmaal selv, som De fremsætter. Hvorfor glæder De Dem kun, naar De kan saare?“

„Fordi min Natur er ond,“ sagde han pludseligt med Alvor, „har De aldrig hørt om de faldne Engle, som Gud støbte ud af sin Himmel? En af disse man have været min Stammefader. Forunderligt er det, at det Onde kan have en saa stor Tiltrækningskraft, men sikkert er det, at jeg altid føler en vis satanisk Glæde, naar jeg seer, at den Piil, jeg har sigtet med, rammer Maalet.“

„Men Moor,“ udbrød jeg, „hvor kan De tale saa afskyeligt, man skulde virkelig troe, at De meente, hvad De sagde.“

„Ja, jeg mener ogsaa, hvad jeg nu siger," vedblev han, „jeg er overbeviist om, at jeg er ond."

„Men naar De har den Overbeviisning, saa kan s. 166 De jo selv kjæmpe derimod, og forandre Deres oprindelige Natur?"

„Og hvorfor skulde jeg kjæmpe derimod, til hvilken Nytte?"

„For at blive et bedre Menneske, for derved at gjøre Dem værdig til det evige Liv," udbrød jeg med Varme.

„Ak Frøken, det evige Liv troer jeg ikke paa, idetmindste ikke i den Forstand, som De gjør. Døer jeg, saa døer min Personlighed, og af mit Støv spire de kommende Slægter frem;"

„Hvorledes!" udbrød jeg forfærdet, „troer De da ikke, at vor Sjæl er udødelig?"

„Jo sammensmeltet i den store Heelhed, men ikke som en særskilt Individualitet. De vil ikke opvaagne efter Deres Død midt i Paradisets Have og gjenkjende Dem selv som Anna Holte. Naar Anna døer, saa døer Anna, men lever tillige, forstaaer sig ubevidst i de kommende Slægters Liv."

„Nei, De forvirrer mine Begreber, og jeg kan ikke følge Dem."

„Det behøver De heller ikke, ethvert Menneske har faaet Forstand og fri Villie, og Enhver maa benytte disse Gaver efter bedste Skjøn."

„Men disse Gaver kunne misbruges, naar man anvender sin Forstand paa en urigtig Maade. — Og desuden," vedblev jeg, „er det en farlig Tro, De har tilegnet Dem, thi efter Deres Anskuelse faaet Lasten s. 167 ingen Straf, Dyden ingen Belønning, man kan frit overlade sig til sine fordømmeligste Lidenskaber uden Frygt for en retfærdig Nemesis."

„Nei stop bedste Frøken, De gaaer igjen til en Yderlighed. Der er en Nemesis til. Baade Belønningen for Dyden og Straffen for Synden gives her i Livet. Jeg troer kun paa det Himmerige, kun paa det Helvede, som findes her paa Jorden."

„Men da var Livet ofte en stor Uretfærdighed, naar Alt skulde være forbi, naar Legemet døer. Hvorfor skulde da saamange Skabninger fødes, leve og døe i Elendighed, og det ganske uforskyldt? Skulle disse da ikke have nogen Opreisning? Og hvormange Synder gives der ikke, som Verden aldrig opdager, og som aldrig blive straffede her i Livet."

„Troe ikke det, ingen nok saa lille Synd begaaes, uden at Straffen følger umiddelbart efter. Samvittigheden er Menneskets sande Himmerige og Helvede, og kunde man see ind i ethvert Menneskes Samvittighed, vilde man stundom opdage vidunderlige Ting. Nei, Mennesket er i Sandhed Guds ypperste Skabning, Mennesket er det meest fuldendte Mesterværk, med den meest fuldkomne Mechanisme, det ene Hjul griber med Sikkerhed ind i det Andet."

„Men Sjælens Udødelighed, det evige Liv, som Christus har forkyndt alle troende Sjæle?"

Moor saae et Øieblik stift paa mig, derpaa sagde han langsomt: „Jeg troer, at det vil være rigtigst for s. 168 Deres Vedkommende, at vi ophøre med dette Thema. De er ung, har endnu Deres Barnetro, eller rettere ingen Tro, thi De selv har endnu ikke erhvervet Dem Nogen, men kun modtaget i Arv Deres Forfædres Tro. Mange Mennesker gaae hele Livet igjennem med denne Barnetro, som i Aarenes Løb bliver til en Magelighedstro, thi det er saa beqvemt at troe, uden selv at behøve at reflectere over Troen. Men en sand Tro opnaaes kun gjennem store, aandelige Kampe, og man maa først tvivle om Alt, ja selv om sin egen Tilværelse, før man kan troe Alt. Tvivlen er den Skjærsild, som enhver Aand har at gennemgaae, og Mange forblive hele Livet i den. Men de Sjæle, der have udholdt Skjærsildens brændende Luer og træde seierrige ud af den, de komme enten til den Overbeviisning, at den sande Tro er den, at troe Alt, hvad Bibelen har forjættet, idet de med en blind Fanatisme forsvare de største Usandsynligheder, Usandsynligheder, som kun kunne blive Sandsynligheder seet gjennem Troens Brillen. Disse Troens Kjæmper ere altid besjælede af en Trang til at gjøre Proselyter, og i Regelen fordømme de Alle, som ikke troe akkurat det Samme, som de. Det ere de saakaldte sande Troende, sande Christne. De forglemme kun i deres Iver, at Christi Lære er den forsonende ikke den fordømmende. Men, der gives andre Sjæle, som, efteral have gennemgaaet Skjærsilden, komme til den Tro, at den saakaldte Tro kun er et skjønt Phantasibillede, et Sukkergodt for s. 169 Børn, en Løkkemad paa Krogen, de troe kun paa Sandheden i Naturen, de troe kun paa det Store, som de see. De føle, at Verden er et evigt Kredsløb, en stor Idee, og at vi Mennesker kun ere Atomer i Ideens Tjeneste, de vide, at vi ere forgjængelige som bevidste Personligheder, men uforgjængelige som Dele af det Hele. Til denne Tro, eller om De hellere vil Naturphilosophi, bekjender jeg mig."

Moor havde talt med en hos ham sjelden Varme, og da han endte sin Troesbekjendelse, var Udtrykket i hans Ansigt saa begeistret, at jeg uvilkaarligt udbrød: „Ak, hvorfor er De ikke en sand Troende, en Christen, hvorfor har Deres Forstand ledet Dem paa Afveie. Hvorfor troer De ikke paa en Gud?"

„Wer darf ihn nennen
Und wer bekennen
Ich glaub' ihn,
Wer empfinden
Und sich unterwinden
Zu sagen: ich glaub' ihn nicht?“

reciterede Moor. „Jeg troer paa en Gud, men ikke paa Deres Gud, min Gud er langt større end den Gud, som De tilbeder, thi min Gud behøver ingen Mellemand mellem sig og sin egen Skabning. Min Gud regjerer ene, Deres Gud har Medhjælpere, jeg troer paa en Gud, De troer paa tre Guder. Men vi have allerede talt for længe om denne Materie, og det kan ikke hjælpe Nogen af os, men kun skade Dem, thi De kan ikke omvende mig, og jeg ønsker ikke at s. 170rokke Dem i Deres Tro, dertil er den for svag en Plante, ja den har slet ingen Rod endnu. — Saae De Fru A* igaaftes, spillede hun ikke mesterligt?“

Han begyndte nu at ride paa sin stadige Kjøphest, Theatret, og han fik mig snart ind i en Samtale, hvori vi harmonerede bedre end i den Foregaaende.

Men hans Ord have dog bragt mig til at tænke, men de Tanker have piint mig, jeg troer virkelig, de Tanker vare af den Onde; der er undertiden noget Dæmonisk over Moor, og mit bedre Jeg er ligesom ængstelig for ham. Han fængsler min Aand, men mit Hjerte skyer ham. En Ting er imidlertid vist, hans Tro gjør ham ikke lykkelig, den gyder kun Bitterhed i hans Sjæl, og jeg kan godt forklare mig denne Bitterhed. Thi den Tanke, at leve kun som et Atom i Ideens Tjeneste, den er med al dens abstracte, uendelige Storhed dog en nedtrykkende Følelse for Personligheden. Og vi Mennesker kunne efter mit Begreb ikke godt skille os ved vor egen Individualitet, thi det er jo at miste sig selv, at blive tilintetgjort. Nei, Alt i mit Indre oprører sig ved denne Tanke, kunde jeg troe paa den, da vilde jeg finde, at Livet var en storartet Barbarisme, og at Dyret var langt bedre stillet end Guds ypperste Skabning. Ja, da vilde jeg ønske mig i Dyrets Sted og forbande min Tilværelse. Skulde store, begavede Aander, der have tænkt, virket og arbeidet til Gavn og Oplysning for Menneskeheden, altsaa kun være tjenende Redskaber i Naturens Haand, der tilintetgjøres, s. 171naar deres Legemer døe? Nei, nei, det faaer Ingen mig til at troe, jeg vil aldrig mere tale med Moor om dette Emne, thi det er en Afgrund, som jeg vilde skjælv for at falde i.

Du, kjære Emma, som er en sand troende Christen, Du vil sikkert oprøres, naar Du læser dette Brev og fordømme Moor, og dog er han sjelden begavet, og hvad Verden kalder et lyst Hoved. Svar mig snart, og bring lidt Ro i min oprørte Sjæl.

Bring din Mand en venlig Hilsen fra din Anna.